

Det er trolig flere forskere som forsker på 1. mai-tog enn som går i det

Mange forskere strever med problemer vi vanligvis forbinder med arbeiderklassen.

Mange forskere strever med forhold vi tradisjonelt forbinder med arbeiderklassens problemer, skriver kronikkforfatterne. (Bjørn Rørslett / NN / Samfoto / NTB)

Av [Espen Solberg](#) , forskningsleder, Nifu | [Lina Ingeborgrud](#) , seniorforsker, Nifu | [Lene Korseberg](#) , seniorforsker, Nifu | [Nicoline Frølich](#) , forskningsleder, Nifu og [Lars Lyby](#) , seniorforsker, Nifu

I Norge er rundt 90 000 personer involvert i forskning, hvorav drøyt en tredel har en forskerstilling. Forskning er altså ikke et marginalt område, men en viktig del av arbeidslivet. Vi har for lengst fått flere forskere enn bønder og fiskere til sammen. Og veksten fortsetter. I det strevsomme koronaåret ble det avlagt rekordhøye 1600 doktorgrader. Hva kjennetegner alle disse forskerne som yrkesgruppe, hvordan vil de påvirke samfunnet og hvordan blir forskerrollen i fremtiden?

Et første spørsmål er hva slags klasse forskerne egentlig tilhører? I manges øyne kan forskere fremstå som en elite, med nedbetalt villa, lærde bokhyller og en trygg jobb hvor interesser og arbeid smelter sammen. Noen har det nok slik. Men mange forskere strever med forhold vi tradisjonelt forbinder med arbeiderklassens problemer: Svak lønnsutvikling, midlertidige ansettelses, utrygge karrierer og ubetalt

merarbeid. Snittlønnen til en postdoktor i statlig sektor er på drøyt 570 000 kroner, mens en seniorrådgiver i departementene gjerne tjener minst 100 000 mer. Burde forskerne gå i 1. mai-tog? Enkelte forskere har etterlyst det, men lett forgjeves etter parolen. Trolig er det flere forskere som *forsker* på 1. mai-tog enn som går i det.

Uteblivelsen kan også skyldes at forskere tross alt føler seg privilegerte. De har landets høyeste utdanning, ofte oppnådd gjennom verdens raueste doktorgradsløp. I et kunnskapsbasert samfunn er høy formell kunnskap en kapital de færreste kan trumfe. Og kapital henger tradisjonelt dårlig sammen med arbeiderklasse. Vi mener derfor at det trengs nye innfallsvinkler og nye begrep for å forstå forskernes rolle i samfunnet. Kanskje bør vi snakke om en «kunnskapsarbeiderklasse», som både nyter privilegier og mangler anstendige arbeidsvilkår? Kanskje bør vi også få mer oppmerksomhet om forskjellene mellom ulike grupper av forskere, ikke minst mellom de unge, uetablerte og midlertidig ansatte, og de fast ansatte og meritterte forskerne. Det siste krever at vi trenger mer inn i forskernes hverdag.

At forskere må konkurrere om midler og posisjoner, blir ofte tatt for gitt. Men graden av konkurranse og hva den tilfører på godt og vondt, blir sjelden problematisert. En Nifu-rapport (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) fra 2019 peker på at selv om en karriere i universitet- og høyskolesektoren samlet sett fremstår som attraktiv både for søkere fra Norge og utlandet, kommer vi ikke unna at det er et tøft stillingsmarked i sektoren: De siste 15 årene har det vært en dobling av doktorgrader avlagt ved norske læresteder. Antallet postdoktorstillinger har også økt betraktelig, som vist i Nifus kartlegging av denne stillingskategorien. Et resultat av dette er at mange forskere i Norge går for lenge i midlertidige stillinger, uten reelle muligheter for fast stilling i akademien. En nylig publisert OECD-rapport viser til et såkalt forskerprekariat som operer i en sektor preget av «hyper-konkurranse», spesielt blant midlertidig ansatte og forskere i begynnelsen av karrieren. Når selv OECD er bekymret for konkurranse, er det verdt å stoppe litt opp. Både denne rapporten og Nifus egne analyser viser at stadig flere unge forskertalenter velger sektorer preget av mer stabilitet og bedre lønns- og arbeidsvilkår. På mange måter er det sunt at flere forskere jobber utenfor akademien. Men det er tankevekkende hvis forskertalenter skremmes eller tvinges til å velge andre karrierer på grunn av konkurransepress. Et spørsmål er derfor hva konkurranse gjør med forskerne selv, og ikke minst med den forskningen de produserer? Dessuten må vi se nærmere på hva som er alternativet til konkurranse. Kan samfunnet akseptere at midler fordeles kun etter historikk eller «overlates til institusjonene»? Flytter vi i så fall da bare konkurransen til interne arenaer? Kort oppsummert trenger vi å undersøke konkurransens positive og negative virkninger i kunnskapsorganisasjoner.

Dette er bare et utvalg av aktuelle problemstillinger knyttet til forskerrollen i fremtiden. Vi kunne lagt til tema som forskerrollen i offentligheten og tillit til forskere, forskernes akademiske frihet, digitalisering og forskerrollen, eller krav om åpen og brukerstyrt forskning. Målet er å få en bredere diskusjon også utenfor de tradisjonelle forskningspolitiske arenaene. Forskerne er, som nevnt, en stor gruppe arbeidstagere i dagens Norge – og med et viktig samfunnsoppdrag. Det bør være interesse for denne gruppens rolle i samfunnet, deres arbeidshverdag- og vilkår.